

Avioliittoon liittyviä keskeisiä Raamatun opetuksia

- kristillinen vihkiminen, avioliitto ja avioero

Avioliitto ja kristillinen vihkiminen

Raamatussa on varsin paljon avioliittoon liittyvää opetusta, mutta varsin vähän suoranaisesti kristilliseen avioliittoon vihkimiseen liittyvää, vaikka häätilanteita toki Raamatussa kuvataankin ja varsinkin Jeesuksen paluuseen liittyvissä vertauksissa hääilo on keskeinen teema. Siksi lienee paikallaan määrittellä avioliittoon vihkiminen ja miettiä, millainen merkitys sillä on.

Mikä on *kristillisen* vihkimisen merkitys? Määrittelin sen seuraavaan tapaan: Kristillinen avioliittoon vihkiminen tarkoittaa sitä, että kyseessä oleva liitto täyttää Raamatun avioliitolle asettamat laatuvaatimukset. Nehän ovat tunnetusti toiset kuin maallisen lain kussakin yhteiskunnassa määrittelevät avioliiton ehdot. Kristillinen vihkiminen lähtee siis liikkeelle siitä, että pariskunta liittyy toisiinsa Jumalan kasvojen edessä, rukoilee liitolleen Jumalan siunausta, eroaa julkisesti vanhemmistaan ja aloittaa henkisesti ja taloudellisesti itsenäisenä pariskuntana. Jotta siis avioliitto olisi kristillinen ja näin ollen voitaisiin aloittaa nimenomaan kristillisellä vihkimisellä, sen tulee täyttää raamatulliset ehdot. Jos avioliitto, joka ei täytä raamatullisia laatuvaatimuksia, aloitetaan kristillisin menoin, niin kuin nyt Suomessa tapahtuu, seuraus on se, että vihkiminen muuttuu muotomenoksi, jolla vesitetään itse kristillinen avioliitto.

Edellä sanottu ei toki merkitse sitä, että ei-kristilliset avioliitot - siis kunkin yhteiskunnan lakien mukaan solmitut eivät olisi avioliittoja ja ettei niiden koossa pysymistä pitäisi yhteiskunnan perus-soluina edistää ja suojella. Avioliitto on toki ihmisen luomisessa Jumalan asettama järjestys, ja siksi syntiinlankeemuksen jälkeenkin Raamattu tunnustaa ei-kristittyjen avioliitotkin avioliittoinstituution piiriin, mutta elävästä Jumalasta erossa elävien ihmisten avioliitot eivät täytä *kristillisen* avioliiton tunnusmerkkejä. Kun länsimaissa nimikristitty haluaa ja saa kristillisen vihkimisen, se ei tietenkään mitenkään takaa solmitun avioliiton kristillisyyttä. Ikävä kyllä Jumalaan uskovien ihmistenkään avioliitot eivät välttämättä täytä kristillisen avioliiton tunnusmerkkejä, niin kuin liiankin hyvin saatamme tänä päivänä havaita Suomessa ja monessa muussakin maassa. Jostain syystä avioliitosta käytävässä keskustelussa tämä näkökulma on uskovien kristittyjenkin parissa lähes kadonnut ja kristillinen avioliitto on samaistettu yhteiskunnalliseen avioliittoon, mikä taas ei onnistu mitenkään muuten kuin tekemällä väkivaltaa Raamatun selkeille opetuksille. On siis olemassa kahdenlaisia avioliittoja, kristillisiä ja ei-kristillisiä. Maallisen lain edessä molemmat saattavat olla yhtä päteviä, mutta Jumalan Sanan valossa ero voi olla suuri. Ellei tätä eroa tunnusteta, kristillisestä vihkimisestä puhuminen on turhaa ja vihkitoimitukset suurelta osin näytelmää vailla todellista merkitystä.

Kristillisen avioliiton laatuvaatimukset

Millaiset ovat siis Raamatun avioliitolle asettamat laatuvaatimukset? Niitä on ainakin kolmella eri tasolla, hengellisellä, eettisellä ja yhteiskunnallisella tasolla.

Hengellinen taso sisältää sen vaatimuksen, että ollakseen kristillinen avioliiton molempien osapuolten tulee tuntea Kristus. Ilman tämän ehdon täyttymistä puolisoitten välillä ei voi vallita avioliiton syvintä ja tärkeintä yhteyttä eli Pyhän Hengen luomaa uskon yhteyttä. Paavali korostaakin avioliitosta puhuessaan, että kristittyjen liittojen tulee tapahtua Herrassa eli uskovien keskeisinä liittoina.

Kristillinen avioliitto edellyttää kristillistä elämää ei vain vihkimisen vaan myös koko avioliiton ajan. On tietysti ymmärrettävää, että tietyn vihkimisautomaatin vallitessa on mahdotonta selvittää vihit-

tävien uskonsuhdetta Jeesukseen, mutta kun tästä asiasta ei edes olla kiinnostuneita, puhe kristillisestä avioliitosta on menettänyt suuressa määrin merkityksensä.

Seuraava taso eli eettinen ja moraalinen laatuvaatimus lienee jo hiukan helpommin tarkistettavissa, mutta juuri siitä käydään tänä päivänä kovinta käden vääntöä. Siinä on kysymys siitä, että vaikka avioliittoon aikovat olisivat molemmat ihan oikeassa uskon suhteessa Kristukseen, se ei vielä takaa, että heidän liittonsa täyttäisi kristillisen avioliiton moraalisia ja eettisiä ehtoja. Tähän laatuvaatimukseen kuuluvat muun muassa kysymykset avioliittoa edeltäneistä seksisuhteista ja sen aikana tapahtuneesta uskottomuudesta, avioerosta ja uudelleen naimisiin menosta jne. Tässä kohden Raamatun vaatimukset ovat ilmeisellä tavalla aivan eri tasolla kuin vapaan seksin sallivan läntisen kulttuurin arvot. Eettisten laatuvaatimusten tarkistaminen ei yksityisyyden suojan vuoksi ole ongelmattonta, joten käytännössä niistäkin on pitkälle luovuttu vihkimistä pyytäviltä.

Kolmas taso eli yhteiskunnan lain vaatimusten selvittäminen ennen vihkimistä on jo suhteellisen helppoa, muttei sekään täysin vedenpitävää. Käytännössä kirkollinen vihkiminen - joka ei siis ikävä kyllä tarkoita samaa kuin kristillinen vihkiminen - tapahtuu Suomessa lähes kokonaan yhteiskunnallisen lainsäädännön vaatimusten mukaisesti. Joitakin "omantunnonarkoja" pappeja, jotka eivät vihi esim. eronneita uusiin liittoihin, toki vielä on.

Synti ja anteeksiantamus

Käsitykseni mukaan vasta sitten, kun kaikki edellä mainitut kolmen tason laatuvaatimukset on täytetty, voidaan vasta puhua kristillisestä avioliitosta ja kristillisestä vihkimisestä. Mutta ongelman muodostaa tietenkin ihmisen syntisyys. Oli kysymys kristityistä tai ei-kristityistä, kaikki olemme syntisiä ja teemme syntiä. Kristityn tuntomerkki on siinä, että hän on saanut Kristuksen ristillä tapahtuneen sovitus työn tähden syntinsä anteeksi, hänet on luettu vanhurskaaksi ja hän palaa toistuvasti parannuksessa syntien anteeksiantamuksen lähteelle. Jumalan silmissä syntien anteeksiantamus on täydellinen, mutta silti anteeksi saaduillakin synneillä on ajallisia seuraamuksia. Esimerkiksi Jumala antaa anteeksi syntinsä tunnustavalle murhamiehelle hänen syntinsä Jeesuksen sovintoveren tähden, mutta yhteiskunnallista rangaistusta hän silti välttää eikä liioin hänen murhaamansa ihminen palaa tähän elämään. Ylösnousemuksessa toki murhattukin saa oikeutta viimeisellä tuomiolla. Synnin anteeksi saaminen ei tietenkään merkitse sitä, että Jumala hyväksyisi synnin. Anteeksi saanut murhamies ei saa jatkaa ihmisten murhaamista. Vastaavasti aviorikoksenkin saa jokainen parannuksessa Jeesuksen eteen tullut anteeksi, mutta Jeesus kehottaa anteeksi saaneita: "Mene äläkä tästedes enää syntiä tee!" (Joh. 8:11) Aviorikoksestakin jää koko elämän mittaiset seuraamukset rikkojan elämään, vaikka Herralta hän onkin saanut kaiken anteeksi.

Raamatun keskeisiä avioliittoon liittyviä opetuksia

Matteus 5:31-32:

On sanottu: 'Joka hylkää vaimonsa, antakoon hänelle erokirjan'. Mutta minä sanon teille: jokainen, joka hylkää vaimonsa muun kuin huoruuden tähden, saattaa hänet tekemään huorin, ja joka nai hylätyn, tekee huorin.

Nämä jakeet ovat osa Vuorisaarnaa, jossa Jeesus oikaisee juutalaisten vääriä tulkintoja Vanhasta testamentista. Mooseksen laki yhteiskunnallisena lainsäädäntönä selvittää, miten avioeron tapauksessa on meneteltävä ja laki pyrki sillä turvaamaan hylätyn oikeusturvaa, niin kuin Jeesus Matt. 19:7-8 selittää:

"He kysyivät Jeesukselta: "Miksi sitten Mooses käski antaa vaimolle erokirjan ja hylätä hänet?" Hän vastasi heille: "Teidän sydämenne kovuuden tähden Mooses salli teidän hylätä vaimonne, mutta alusta ei niin ollut."

Jeesuksen asettama laatuvaatimus ei kuitenkaan ole ristiriidassa Mooseksen lain kanssa, vaan antaa Mooseksen laille sen sisällön, jonka sen Antaja eli Jeesus itse alun perin sillä tarkoitti. Jos toinen tekee aviorikoksen, avioero ei ole synti rikoksen uhrille. Kaikissa muissa tapauksissa myös itse avioero on synti.

Vuorisaarnan lain opetus tekee jokaisesta ihmisestä syntisen. Mutta kun syntinen tunnustaa lain tuomion itsestään oikeaksi ja parannuksessa pyytää Golgatan uhrin tähden armoa, hän saa anteeksiantamuksen ja Kristuksen lahjavanhurskauden. Samalla hän pääsee vapaaksi lain orjuudesta. Onko laki tehnyt tehtävänsä loppuun sillä, että se sai ihmisen johdetuksi Kristuksen armon alle. Eli onko niin, että laista vapaa kristitty voi sivuuttaa Vuorisaarnan opetukset ja ylipäänsä kaiken sellaisen opetuksen, jonka Jeesus ja Uusi testamentti antaa koskien kristityn vaellusta. Jos Jumalan armo ymmärretään näin anti-nomistisesti, niin sen jälkeen ei ole mitään estettä eronneiden uudelleen avioitumiselle eikä ylipäänsä haureuden ja muidenkaan syntien harjoittamiselle. "Kaikkihan olemme syntisiä" -mentaliteetti, joka on suuressa määrin vallalla Suomen kirkollisissa kuvioissa, on nimenomaan lain hylkäävää anti-nomismia. Siinä "armo muuttuu irstaudeksi". Päävali hylkää tämän harhan seuraavasti:

Room. 6:1-2: Mitä me siis sanomme? Onko meidän pysyttävä synnissä, että armo suurensi? Eihän toki! Kuinka me synnistä pois kuolleet edelleen eläisimme siinä?

Vuorisaarna on toki mitä ankarinta lakia, mutta se on samalla kuvaus Jumalan rakkauden luonteesta. Kun Pyhä Henki tulee asumaan ihmiseen, Hän jakaa juuri tuota Vuorisaarnan kuvaamaa rakkautta omilleen. Siksi uskova Pyhän Hengen voimassa käy kuolettamaan syntisen luontonsa himoja ja armon evankeliumin voimasta lähtee täyttämään lakia. Rakkaus on lain täyttymys. Jeesuksen sanojen ja käskyn noudattaminen on rakkautta. Mutta kristitty ei täytä lakia omassa voimassaan vaan Pyhä Henki vaikuttaa hänessä kuuliaisuuden Sanalle.

Toki uskovan kristityn syntisessä lihassa asuu edelleen kaikkinaisia himoja, myös halu aviorikokseen ja uskottomuuteen sekä kaikkinaisia likaisia ajatuksia. Hän tarvitsee siksi jatkuvasti paluuta syntien anteeksiantamukseen. Mutta samalla Pyhä Henki kuolettaa lihan tekoja (Room. 8:13):

Jos te elätte turmeltuneen luontonne mukaan, teidän on kuoltava. Mutta jos te Hengellä kuoletatte turmeltuneen luontonne teot, te saatte elää.

Jos suoritamme kristillisen vihkimyksen uudelleen naimisiin menevälle eronneelle, yritämme siunata sellaista, minkä Jeesus nimittää haureuden synniksi. Vaikka vihkimistä pyytävillä ei välttämättä olisi mitään tajua synnistä, suostuessamme tähän pyyntöön me teemme syntiä Herraa vastaan. Itse asiassa niin tehdessämme asetumme Jeesuksen yläpuolelle, mikä taas ei ole vähempää kuin itsensä jumaloinnin syntiä.

Matteus 19:3-12:

3.Hänen luokseen tuli fariseuksia, jotka panivat hänet koetukselle kysyen: "Onko miehen lupa hylätä vaimonsa mistä syystä tahansa?"

4.Jeesus vastasi: "Ettekö ole lukeneet, että Luoja alussa 'loi heidät mieheksi ja naiseksi'"

5.ja sanoi: 'Sen tähden mies luopukoon isästään ja äidistään ja liityköön vaimoonsa, ja ne kaksi tulevat yhdeksi lihaksi'.

6.Niin he eivät enää ole kaksi, vaan yksi liha. Minkä Jumala on yhdistänyt, sitä älköön ihminen erottako."

7.He kysyivät Jeesukselta: "Miksi sitten Mooses käski antaa vaimolle erokirjan ja hylätä hänet?"

8.Hän vastasi heille: "Teidän sydämenne kovuuden tähden Mooses salli teidän hylätä vaimonne, mutta alusta ei niin ollut.

9.Minä sanon teille: joka hylkää vaimonsa muun kuin huoruuden tähden ja nai toisen, tekee huorin, ja joka nai erotetun, tekee huorin."

10.Opetuslapset sanoivat: "Jos avioliitto merkitsee miehelle tätä, on parempi olla menemättä naimisiin."

11.Jeesus sanoi heille: "Ei tämä sana sovi kaikkiin, vaan ainoastaan niihin, jolle se on suotu.

12.Onhan niitä, jotka syntymästään, äitinsä kohdusta saakka, ovat avioon kelpaamattomia, ja on niitä, jotka ihmiset ovat tehneet avioon kelpaamattomiksi, sekä niitä, jotka taivasten valtakunnan tähden ovat tehneet itsensä avioon kelpaamattomiksi. Joka voi tämän sovittaa itseensä, sovittakoon."

Samalla kun tämä kohta lainaa Vanhan testamentin avioliiton asetussanoja, se sisältää erittäin tärkeän Jeesuksen opetuksen avioliitosta. Samalla kun kohta puhuu siitä, että avioliitto on irtautumista vanhemmista ja puolisoitten tulemisesta yhdeksi niin sielun kuin ruumiinkin tasolla, se korostaa Jumala tarkoittaman ja siis kristillisen avioliiton syvintä ulottuvuutta: "*Minkä Jumala on yhdistänyt, sitä älköön ihminen erottako.*" Kristillisessä avioliitossa yhdistäjänä on itse Jumala.

Juuri siksi Jeesuksen opetus avioerosta on äärimmäisen ankara. Jeesus antoi tämän opetuksensa fariseuksille, mutta sitä vierestä kuunnelleet opetuslapset hämmästyivät opetuksen tiukkuutta. Heidän sydämensä liikkeen paljastaa lause: "*Jos avioliitto merkitsee miehelle tätä, on parempi olla menemättä naimisiin.*" Tämän päivän suomalaisten kristittyjenkin suhtautuminen tähän Jeesuksen opetukseen on hyvin saman tapainen kuin opetuslastenkin. "Miten on mahdollista, että sama Jeesus, joka antoi anteeksi suurimmatkin synnit, - niin jopa viisi kertaa aviossa ollut ja eronnut ja avosuhteessa ollut Samarian nainen sai anteeksi - miten on mahdollista, että Hän ei salli avioliitossaan epäonnistuneelle uutta mahdollisuutta?" "Mihin Jeesuksen armahtavaisuus oikein tässä katosi?"

Kuitenkin aivan samasta Jeesuksesta on kysymys. Sama Jeesus, joka armahti aviorikoksesta kiinni otetun, puhuu tässä. Hän on jopa Se, joka loi ihmisen seksuaaliseksi olennoiksi luomisen aamuna. Hän itse asetti avioliiton ja on täynnä armoa. Mutta juuri siksi Hän myös tietää, mikä on ihmiselle parasta. Hän tietää, mikä on synnin maailmassa ihmiselle paras mahdollinen vaihtoehto. Kun Paavali myöhemmin soveltaa näitä Jeesuksen opetuksia Korinttolaiskirjeessä, hänkin huomauttaa (1. Kor. 7:39-40):

Vaimo on sidottu mieheensä tämän eläessä, mutta jos mies kuolee, hän on vapaa menemään naimisiin, kenen kanssa tahtoo, kunhan se tapahtuu Herrassa. Hän on kuitenkin onnellisempi, jos pysyy entisellään.

Niin Jeesus kuin Paavalikin haluavat tässä maailmassa vaeltaville omilleen suurinta mahdollista onnea. Se toteutuu juuri silloin, kun Jeesuksen sana otetaan todesta ja sitä noudatetaan.

Erityisesti jakeessa 9 Jeesus käyttää korostusilmaisua "Minä sanon teille". **Avioeron jälkeinen uudelleen avioituminen ja hyljätyn kanssa avioituminen on syntiä.** Avioero itsessäänkin on syntiä, vain sillä poikkeuksella, että on joutunut aviorikoksen uhriksi.

Tässä yhteydessä on käyty kova mittely siitä, saako aviorikoksen uhri - eli se niin sanottu "syytön osapuoli" - mennä uusiin naimisiin jouduttuaan hyljättyksi. On väitetty muun muassa, että siinä tapauksessa avioero automaattisesti sisältää oikeuden uuteen liittoon, mutta kaikki tällainen päätely perustuu siihen, **mitä Jeesus ei sano eikä siihen, mitä Hän sanoo.** Sen kaltainen Raamatun tulkinta on varsin kyseenalaista ja usein selvästi tarkoitushakuista. Eli halutaan lukea rivien väliin

jotain sellaista, mikä miellyttää mutta mitä Sanassa ei kuitenkaan selkeästi sanota. Paavali tätä kohtaa soveltaessaan antaa lisäksi yksiselitteisen ohjeen uskoville kristityille (1. Kor. 7:10-11):

"Mutta naimisissa oleville minä säädän, en kuitenkaan minä, vaan Herra, että vaimo ei saa erota miehestään. Jos hän kuitenkin eroaa, niin pysyköön naimattomana tai sopikoon miehensä kanssa. Eikä mies saa hylätä vaimoaan."

Jakeessa 9 annetaan ymmärtää, että Jeesuksen sana on yleispätevä. Mutta niin Jeesuksen aikana kuin tänään on paljon niitä, jotka eivät Jeesuksen näistä sanoista välitä tai jos välittävätkin, eivät niitä halua noudattaa. Siitä kertoo Jeesuksen surulliset sanat (Mark. 8:38):

"Joka häpeää minua ja minun sanojani tässä avionrikkojassa ja syntisessä sukupolvessa, häntä myös Ihmisen Poika on häpeävä, kun hän tulee Isänsä kirkkaudessa pyhien enkelien kanssa."

Entä miten sitten on ymmärrettävä tässä tekstiyhteydessä jae 12. On varsin tyypillistä, että tässä yhteydessä puhutaan naimisissa olemisen ja naimattomuuden armolahjoista aivan oikein Paavaliin vedoten. Mutta jostain syystä jakeen keskiosa jätetään visusti sivuun. Mutta siinä Jeesus selkeästi opettaa, että **toiset ihmiset voivat tehdä meidät avioon kelpaamattomiksi**. Mistä tässä sitten on oikein kysymys? Tekstiyhteys on käsittääkseni mitä selkein. Juuri avioero on se, jossa toinen ihminen kykenee tekemään toisen avioon kelpaamattomaksi. Eli jos hylätään rivien välistä lukeminen, niin selkeä teksti kertoo tässä, mitä edellä mainitusta tragediasta eli avioerosta seuraa. Tällainen lukutapa on sopusoinnussa edellä mainitun Paavalin opetuksen kanssa siitä, että **eronneen tulee pysyä naimattomana tai sopia puolisonsa kanssa**.

Ei ole mikään sattuma, että Matteuksen 9:3-12 jälkeen tulee välittömästi teksti, joka puhuu lapsista. Avioliitto ja sen eheyden vaaliminen on lasten kannalta äärimmäisen tärkeä asia (Matt. 19:13-15):

Silloin Jeesuksen luo tuotiin lapsia, että hän panisi kätensä heidän päälleen ja rukoili si. Opetuslapset nuhtelivat tuojia, mutta Jeesus sanoi: "Antakaa lasten olla, älkää estäkö heitä tulemasta minun luokseni, sillä heidän kaltaistensa on taivasten valtakunta." Jeesus pani kätensä heidän päälleen. Sitten hän lähti sieltä.

Avioeron hinta maksetaan usein lapsilla.

Sielunhoito kertoo usein kyllä samaa, mitä Jeesuksen opetuskin. Uudelleen ja taas uudelleen avioituneet usein raahaavat ensimmäisen avioliittonsa taakkaa uuteen. **Jeesus tiesi asiat paremmin myös onnellisuuden kannalta kuin onnea etsivä sukupolvemme**.

Mark. 6:17-18

Herodes oli pidättänyt Johanneksen, pannut hänet kahleisiin ja teljennyt vankilaan. Hän oli tehnyt tämän veljensä Filippuksen vaimon Herodiaan tähden. Herodes oli nainut Herodiaan, mutta Johannes oli sanonut hänelle: "Sinun ei ole lupa pitää veljesi vaimoa."

Herodes oli nainut veljensä vaimon Herodiaan. Käsittääkseni se oli tapahtunut eroprosessin jälkeen ja ilmeisellä tavalla Herodias piti tätä uutta liittoaan hyvänä vaihtoehtona. Mutta Johannes Kastaja ilmeisellä tavalla osoittaa, että Herodias kuului edelleen Herodeksen veljelle eikä Herodekselle. Edellisen puolison loukattu omistusoikeus pysyi tässä tapauksessa ilmeisellä tavalla edelleen voimassa. Herodes ei tehnyt synnistään parannusta, vaan tapatti Johanneksen, joten

tekstin perusteella ei voi sanoa mitään siitä, mitä parannuksen teko tässä tapauksessa olisi merkinnyt käytännössä Herodeksen, Herodeksen veljen ja Herodiaan välisessä suhteessa.

Teksti herättää kuitenkin kysymyksen siitä, milloin avioliitto todella päättyy. Päättykö avioliitto automaattisesti aviorikokseen tai syntykö haureuden harjoittamisesta automaattisesti avioliitto, niin kuin esimerkiksi 1 Kor. 6:15-18 perusteella on esitetty:

15. Ettekö tiedä, että teidän ruumiinne ovat Kristuksen jäseniä? Kävisinkö siis teemmään Kristuksen jäsenistä porton jäseniä? Enhän toki!

16. Vai ettekö tiedä, että joka yhtyy porttoon, tulee yhdeksi lihaksi hänen kanssaan? Onhan sanottu: "Ne kaksi tulevat yhdeksi lihaksi."

17. Mutta joka liittyy Herraan, on samaa Henkeä hänen kanssaan. 18. Paetkaa haureutta. Kaikki muu ihmisen tekemä synti on ruumiin ulkopuolella, mutta haureuden harjoittaja tekee syntiä omaa ruumistaan vastaan.

Aviorikos ja haureuden harjoittaminen ovat suuria syntejä, mutta aviorikkojakin voi tehdä parannuksen ja saada jopa puolisoltaan anteeksi ilman, että avioliittoa tarvitsee välttämättä purkaa. Jeesuksen lupa avioeroon puolison tehdessä aviorikoksen ei tarkoittane sitä, että siinä tapauksessa pitää aina myös tehdä avioero. Kääntäen avioliitto ei myöskään muodostu pelkän sukupuoliyhteyden perusteella, vaan siihen kuuluu myös julkinen irtautuminen vanhemmista ja sitoutuminen toinen toisiinsa sekä kristillisen avioliiton tapauksessa Jumalan yhteen liittämiksi tuleminen. Näin ollen niin sanottu avoliitto eli avosuhte ei ole raamatullisessa merkityksessä avioliitto vaan avioliiton ulkopuolista haureuden harjoitusta, vaikka siinä kieltämättä toteutuu tietty lihan yhteys.

Luuk. 16:16-18

16. Laki ja profeetat olivat Johannekseen asti. Siitä lähtien julistetaan Jumalan valtakuntaa, ja kukin pyrkii siihen hartaasti anoen.

17. Mutta ennemmin taivas ja maa katoavat kuin yksikään lain piirto häviää.

18. Jokainen, joka hylkää vaimonsa ja nai toisen, tekee huorin, ja joka nai miehensä hylkäämään, tekee huorin.

Luukkaan kohta on periaatteessa samansisältöinen kuin Matteuksen ja Markuksen rinnakkaiskohta, mutta siinä ei ole mainintaa siitä, että aviorikoksen uhrille ero ei ole välttämättä synti, mutta tämä kohta ei toisaalta jätä tulkinnan varaa sille, että kaikissa tapauksissa eron jälkeinen uusi avioliitto merkitsee huorin tekoa. Sana "jokainen" jättää muut vaihtoehdot pois.

Tässä yhteydessä lienee aiheellista huomauttaa, että uudelleen naimisen huoruuden synninkin toki saa jokainen parannuksen tekijä anteeksi. Mutta tämän päivän väite onkin siinä, että niin sanottu syytön osapuoli ei tee syntiä uudelleen naidessaan eikä siksi myös halua tehdä parannusta tästä synnistä. Millaisia käytännön seuraamuksia parannuksen teko väärästä avioliitosta merkitsee kuuluu sielunhoidon piiriin. Sillä alueella joudutaan tietenkin valitsemaan usein kahdesta pahasta pienempi, kun ei ole yhtään hyvää vaihtoehtoa enää käytettävissä - synnillä kun on aina seurauksensa. Mutta se tapa, jolla sielunhoidollisista käytännöistä on muodostunut uusi oppi, joka vanhurskauttaa synnin eikä syntistä, on kauheaa harhaa.

Tämän kohdan erityispiirre on myös se yhteys, missä se on kirjoitettu. Laki, Jumalan sanana, on muuttumatonta eikä meillä ole mitään oikeutta eikä syytä lähteä etsimään "meidän aikaamme sopivaa" uutta tulkintaa sanoista, jotka ymmärtää lapsikin ilman mitään tulkintaa.

Room. 7:2-3

2.Laki sitoo naidun vaimon hänen elossa olevaan mieheensä. Mutta jos mies kuolee, vaimo on vapaa tästä miestä koskevasta säädöksestä.

3.Siksi hän saa avionrikkojan nimen, jos hän miehensä eläessä antautuu toiselle miehelle. Mutta jos mies kuolee, hän on vapaa siitä laista, niin ettei ole avionrikkoja, jos menee toiselle miehelle.

Tämän tekstin sanoma on myös selvä. Uusi kristillinen avioliitto on mahdollinen vasta, kun puoliso on kuollut.

1. Kor. 7:1-16

1.Siirryn nyt asiaan, mistä kirjoititte: Miehen on kyllä hyvä olla yhtymättä naiseen.

2.Haureuden syntien välttämiseksi olkoon kuitenkin kullakin miehellä oma vaimonsa, ja kullakin naisella aviomiehensä.

3.Mies täyttäköön velvollisuutensa vaimoan kohtaan, ja samoin vaimo miestänsä kohtaan.

4.Vaimon ruumis ei ole hänen omassa vallassaan vaan miehen, eikä miehen ruumis ole hänen omassa vallassaan vaan vaimon.

5.Älkää vetäytykö pois toisistanne, paitsi ehkä keskinäisestä sopimuksesta joksikin ajaksi, että olisitte vapaat rukoukseen. Olkaa sitten taas yhdessä, ettei Saatana kiusaisi teitä hillittömyytenne tähden.

6.Sanon tämän kuitenkin myönnötyksenä, en käskynä.

7.Soisin kaikkien ihmisten olevan niin kuin minäkin. Mutta kullakin on oma lahjansa Jumalalta, yhdellä yksi, toisella toinen.

8.Naimattomille ja leskille minä sanon: heille on hyvä, jos pysyvät sellaisina kuin minäkin.

9.Mutta jos he eivät voi hillitä itseään, menköt naimisiin. Onhan parempi mennä naimisiin kuin palaa [himon tulessa].

10.Mutta naimisissa oleville minä säädän, en kuitenkaan minä, vaan Herra, että vaimo ei saa erota miehestään.

11.Jos hän kuitenkin eroaa, niin pysyköön naimattomana tai sopikoon miehensä kanssa. Eikä mies saa hylätä vaimoan.

12.Mutta muille sanon minä, eikä Herra: jos jollakin veljellä on vaimo, joka ei ole uskossa, ja tämä suostuu asumaan hänen kanssaan, niin älköön mies hylätkö häntä.

13.Samoin älköön vaimokaan, jos hänellä on mies, joka ei ole uskossa, ja tämä suostuu asumaan hänen kanssaan, hylätkö miestänsä.

14.Epäuskoinen mies on näet pyhitetty vaimonsa kautta, ja epäuskoinen vaimo on pyhitetty miehensä, uskonveljen, kautta. Muutoinhan teidän lapsenne olisivat saastaisia, mutta nyt he ovat pyhiä.

15.Mutta jos epäuskoinen eroaa, niin erotkoon. Veli ja sisar eivät sellaisissa tapauksissa ole sidottuja, sillä Jumala on kutsunut teidät elämään rauhassa.

16.Mistä tiedät, vaimo, voitko pelastaa miehesi? Tai mies, mistä tiedät, voitko pelastaa vaimosi?

Korintin kaupunki muistutti paljossa tämän ajan suurkaupunkeja, mitä tulee moraaliseen turmelukseen ja varsinkin seksuaalisuuden harhautuneisuuteen. Avioliittoetiikan alueella Korintin seurakunnassakin esiintyi syviä lankeemuksia, joiden vuoksi eräitä jäseniä oli jouduttu määrääjäksi erottamaan seurakunnan yhteydestä. Siksi yllä oleva opetus on eräs avioliittoon liittyvien kysymysten avain jaksoja Raamatussa.

Jakeissa 1-2 osoitetaan, että avioliiton pitää perustua keskinäiseen vapaaseen sopimukseen. Liäksi avioliitto ja naimattomuus ovat Jumalan edessä yhtä arvokkaita elämän muotoja.

Jakeet 3-5 kertovat, että avioliiton seksi on molemminpuolinen velvollisuus. Tietenkin aviollinen yhdyntä on onnellista, hauskaa ja iloista, mutta sitä ei ole tarkoitettu ensi sijassa omien tarpeiden vaan puolison tarpeiden tyydyttämistä varten. Siksi silloinkin kun itsellä ei ole kovin suurta halua yhdyntään, on ajateltava puolison tarpeita. Yksi liha tarkoittaa, että aviopuolisolla on oikeus puolisonsa ruumiiseen ja päinvastoin. Lisäksi avioliitto asettaa selkeät rajat keskinäiselle liikkumiselle. Avioliitto edellyttää yhdessä asumista pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta. Edelleen on selkeästi nähtävä, että uskovilla on todellisia seksuaalisia kiusauksia ja niiden välttämiseksi puolison on huolehdittava toisen tarpeiden tyydyttämisestä. Edelleen kristillinen avioliitto sisältää yhteisen rukouksen eli hengellisen yhteyden ulottuvuuden.

Jakeissa 6-9 korostetaan toistamiseen avioliittoa vapaana sitoutumisena. Jakeessa 7 avioliitto osoitetaan Jumalan armolahjaksi, mutta sellainen on myös naimattomuus. Naimaton kykenee sellaiseen Jumalan palvelemiseen, joka ei ole avioliitossa eläville mahdollista. Mutta koska seksuaalinen pidättyväisyys ei ole helppoa, on niitä, joille naimattomana tai leskenä eläminen ei ole hyvä vaihtoehto.

Jakeessa 10 Paavali välittää sen opetuksen, jonka hän on saanut suoraan Herralta ja jonka mekin voimme lukea evankeliumien teksteistä. On syytä huomauttaa, että se mitä Paavali tässä kirjoittaa ei ole lakia siinä merkityksessä, että sillä pyritäisiin synnyttämään synnintuntoa ja johtamaan ihminen parannukseen. Kysymys on päinvastoin uskovalle kristitylle annetusta opetuksesta siitä, miten heidän tulee Pyhän Hengen voimassa vaeltaa. Kristitylle avioero muun syyn kuin uskottomuuden tähden on kielletty.

Jakeessa 11 Paavali käy käsiksi siihen tosiasiaan, että yhteiskunnassa tapahtuu lain sallimia avioeroja. Esimerkiksi jakeen 12 mukaisesti toisen puolison tullessa uskoon ja kristityksi, toinen puoliso saattaa hylätä hänet hänen uskonsa vuoksi. Mutta oli hyljätynsi tuleminen syy mikä tahansa, kristitylle jää vain kaksi vaihtoehtoa: Joko se, että hän saa sovinnon aikaan entisen puolisonsa kanssa ja palaa entiseen avioliittoonsa tai se, että hän jatkaa elämäänsä naimattomana. Paavali antaa jakeissa 10-11 selvästi ymmärtää, että hänen opetuksensa ei ole hänen omaansa, vaan suoraan Herralta saatua.

Jostain kumman syystä jotkut lukevat jakeeseen 11 sellaista, mitä siihen ei ole kirjoitettu: että hyljätyn kristityn pitää pysyä naimattomana niin kauan kuin hylkääjä on mennyt uusiin naimisiin ja tehnyt hänen paluunsa entiseen avioliittoon näin mahdottomaksi. Tällainen ajattelu on tyypillistä tarkoitushakuista Raamatun lukua. Kun halutaan, että Raamatussa pitää olla jotain, mitä siellä ei ole, niin tekstiin luetaan omia ajatuksia.

Kun Paavali jakeessa 12 sanoo, että nyt ei enää puhu Jeesus vaan Paavali, se ei tarkoita, että enää ei olisi kysymys Jumalan ilmoituksesta Paavalin kautta, vaan sitä, että jakeiden sanat ovat suoraa lainausta Jeesukselta, mutta jakeesta 12 eteenpäin Paavali Pyhän Hengen johtamana (vrt. 1. Kor. 7:40 "Tämä on käsitykseni, ja luulen, että minullakin on Jumalan Henki.") soveltaa Jeesuksen opetusta käsille nousseeseen ongelmaan eli siihen, että jotkut ei-kristityt puoliset halusivat ottaa avioeron kristityksi tulleista puolisoistaan heidän uskonsa tähden.

Jakeet 12-16 käsittelevät tätä ongelmaa. Vaikka toinen puoliso ei olisikaan uskova, kristityn ei pidä häntä hylätä eikä etsiä avioeroa vaan pysyä uskollisena avioliitossaan ja rukoilla niin, että puoliso tulisi uskoon ja jakaa evankeliumia ja rakkautta myös lapsilleen niin, että jos mahdollista koko perhe tulisi uskoon. Mutta Paavali tietää tietenkin myös sen, että ketään ei voi pakottaa uskoon, kunkin on henkilökohtaisesti tehtävä parannus ja käännytävä Herran puoleen. Siksi siinä tapauksessa, että ei-kristitty osapuoli yhteiskunnan lakiin vedoten vaatii avioeroa, kristityn ei ole sidottu Jeesuksen käskyyn, joka kieltää avioeron muusta syystä kuin uskottomuuden tähden.

Kristitty ei nimittäin itse tuolloinkaan avioeroa tavoittele, vaan joutuu toisen hylkäämisen uhriksi. Näin ollen hän ei tule syylliseksi avioeroon, vaan ei-kristitty hylkäävä osapuoli ja kristitty joutuu toisen osapuolen synnin uhriksi.

Jakeen 15 kuuluu: *"Mutta jos epäuskoinen eroaa, niin erotkoon. Veli ja sisar eivät sellaisissa tapauksissa ole sidottuja, sillä Jumala on kutsunut teidät elämään rauhassa."* Sen sisältämä ilmaus "sidottuja" on jälleen kerran joidenkin tarkoitushakuisten raamatunselittäjien toimesta luettu merkitsemään sitä, että hyljätty kristitty puoliso olisi nyt vapaa menemään uusiin naimisiin. Mutta jälleen kyse on omien ajatusten lukemisesta tekstiin, joka juuri edellä jakeessa 11 ilmoittaa, että kristityllä ei ole muuta kuin kaksi vaihtoehtoa hyljättyksi tultuaan: sovinto entisen puolisonsa kanssa tai naimattomuus. Tekstiyhteys antaa selkeästi ymmärtää, että kysymys on "rauhassa elämisestä" eli siitä, että kristitty luopuu siitä vaatimuksesta, että ei-kristityn pitäisi noudattaa niitä Jeesuksen opetuksia, joiden kuuliaisuuteen kristitty sydämestään on antautunut.

1. Kor. 7:25-28

25. Naimattomista naisista minulla ei ole Herran käskyä, vaan esitän ajatukseni Herralta laupeuden saaneena, niin että olen luotettava.

26. Olen siis sitä mieltä, että lähestyvän ahdingon tähden jokaisen on hyvä olla entisellään.

27. Jos olet sidottu vaimoon, älä pyydä eroa. Jos et ole sidottu vaimoon, älä pyydä itsellesi vaimoa.

28. Mutta jos menetkin naimisiin, et tee syntiä. Jos naimaton nainen menee naimisiin, hänkään ei tee syntiä. Mutta jotka niin tekevät, joutuvat kärsimään ruumiillista vaivaa, mistä haluaisin säästää teitä.

Tässä raamatunkodassa Paavali jatkaa avioliittokysymyksen käsittelyä siinä valossa, että kristillinen seurakunta oli kulkemassa kohti vainojen aikaa. Lukemieni tulkintojen joukossa ehkä erikoisin yritys perustella eron jälkeen uudelleen avioitumista löytyy tästä tekstistä. Ennakkoluuloton lukija ymmärtää aivan hyvin, että tekstissä puhutaan naimattomista naisista ja leskistä. Paavali ei kovin rohkaise heitä avioitumaan ahdinkojen ja vainojen lähestyessä, mutta samaan hengen vetoon toteaa, että naimattoman tai lesken avioituminen ei toki ole syntiä. Nyt kuitenkin on niitä, jotka lukevat jakeeseen 27 sanoihin "jos et ole sidottu vaimoon,..." ajatuksen: "jos olet eronnut edellisestä vaimostasi..." (Tässä he tietenkin vetoavat väärin tulkittuun jakeen 15 "sidottu" sanaan). Kun sitten jatkossa selvästi sanotaan, että "mutta jos menetkin naimisiin, et tee syntiä", niin mikään avioeron jälkeen solmittu avioliitto ei siis ole enää syntiä.

Tämänkaltainen raamatunselitys on mitä ihmeellisintä, kun edellä jakeessa 11 annetaan selkeä ohje erotetuille ja kun kohta jälkeinpäin jakeessa 39 Paavali jatkaa: *"Vaimo on sidottu mieheensä tämän eläessä, mutta jos mies kuolee, hän on vapaa menemään naimisiin, kenen kanssa tahatto, kunhan se tapahtuu Herrassa."* (1. Kor. 7:39) - Ilmaisu "Herrassa" viittaa ilmeisellä tavalla siihen, että täytetään kristillisen avioliiton tuntomerkit eli mennään naimisiin uskovien kesken.

Tekstissä Paavali aivan ilmeisellä tavalla puhuu naimattomista neitsyistä ja leskiksi jääneistä eikä eronneista tai hyljättyistä. Mutta kun on tarvetta lukea omat ajatukset tekstiin, niin aina näyttää löytyvän kohtia, joihin se näyttää onnistuvan tarkoitushakuisessa Raamatun tulkinnassa.

Kun olen lukenut eri kirjoittajia, jotka ovat yrittäneet Raamatulla perustella eron jälkeen uudelleen naimisiin menemisen "synnittömyyttä", olen törmännyt siihen ilmiöön, että eri selittäjät perustelevat samaa kantaansa keskenään ristiriitaisilla raamatuntulkinnoin. Toisaalta ne, jotka ottavat Jeesuksen ja Paavalin kautta saadun Jumalan ilmoituksen yksinkertaisissa ja tavallisella maalaisjärjelläkin ymmärrettävissä merkityksissään ovat keskenään joltisenkin yksimielisiä näitten raama-

tunkohtien sisällöstä. Näille jälkimmäisillekään ei toki ole suinkaan aina helppo elää noiden ymmärtämiensä tekstien sisällön mukaan, mutta se onkin jo sitten eri juttu.

2. Kor. 6:14-18

14. Älkää antautuko kantamaan vierasta iestä yhdessä uskottomien kanssa. Mitä yhteistä on näet vanhurskaudella ja vääryydellä? Tai mitä yhteyttä on valolla ja pimeydellä?

15. Miten sopivat yhteen Kristus ja Beliar? Tai mitä yhteistä osaa uskovalla on uskotoman kanssa?

16. Miten sopivat yhteen Jumalan temppeli ja epäjumalat? Mehän olemme elävän Jumalan temppeli, kuten Jumala on sanonut: Minä olen asuva heissä, vaeltava heidän keskellään, oleva heidän Jumalansa, ja he ovat minun kansani.

17. Sen tähden: Lähtekää pois heidän keskeltään ja erotkaa heistä, sanoo Herra, älkääkään koskeko saastaiseen, niin minä otan teidät huostaani

18. ja olen teidän Isänne, ja teistä tulee minun poikiani ja tyttäriäni, sanoo Herra, Kaikkivaltias.

Vaikka näissä jakeissa ei suoranaisesti puhuta avioliitosta vaan yleisemmin liittoutumisesta, niin sovellus avioliittoon on ilmeinen, sillä ei kai voida ajatella läheisempää liittosuhdetta kuin avioliitto. Näin ollen uskovan kristityn ei pidä avioitua ei-kristityn kanssa. Tietenkin on tunnettu tosiasia, että uskovien kristittyjen joukossa miesten ja naisten suhde ei ole tasapainoinen ja paine varsinkin naisten kohdalla avioitua ei-uskovien kanssa on ajoittain kova. Kysymys on erityisen vaikea maisa, jossa valtaenemmistö väestöstä kuuluu ei-kristillisten uskontojen piiriin.

Jakeiden loppuosan lainaus Vanhasta testamentista kertoo myös siitä, millaisia lankeemuksia ja taisteluita avioliitot epäjumalanpalvelijoiden kanssa toivat Israelin kansalle. Niistä tarkemmin Esran ja Nehemian kirjassa.

Ef. 5:22-33

22. Vaimot, olkaa omille miehille alamaisia kuten Herralle,

23. sillä mies on vaimonsa pää, kuten Kristus on seurakunnan pää, hän [seurakunta]ruumiin Vapahtaja.

24. Kuten seurakunta on Kristukselle alamaainen, niin olkoot vaimotkin kukin miehelleen kaikessa alamaisia.

25. Miehet, rakastakaa kukin vaimoanne, kuten Kristuskin rakasti seurakuntaa ja antoi itsensä alttiiksi sen puolesta.

26. Hän pyhittää ja puhdistaa sen vesipesulla sanan kautta,

27. asettaakseen eteensä kirkastettuna seurakunnan, jossa ei olisi tahraa eikä ryppyä eikä mitään muuta sellaista, vaan olisi pyhä ja nuhteeton.

28. Samoin myös miesten tulee rakastaa kukin vaimoan kuten omaa ruumistaan. Joka rakastaa vaimoan, rakastaa itseään.

29. Eihän kukaan ole koskaan vihannut omaa ruumistaan, vaan hän ravitsee ja vaalii sitä. Niin hoitaa Kristuskin seurakuntaa.

30. Mehän olemme hänen [seurakunta]ruumiinsa jäseniä.

31. "Sen tähden mies luopukoon isästään ja äidistään ja liityköön vaimoonsa, ja ne kaksi tulevat yhdeksi lihaksi."

32. Tämä on suuri salaisuus: tarkoitan Kristusta ja seurakuntaa.

33. Myös kukin aviomies rakastakoon vaimoan kuten itseään, ja vaimo kunnioittakoon miestänsä.

Raamattu vertaa Kristuksen ja seurakunnan suhdetta sulhasen ja morsiamen rakkauteen ja Jeesuksen paluuta häätjuhlaan. Tässä helposti syntyy kuva siitä, että avioliitto on ikään kuin kuva Kristuksen ja seurakunnan välisestä suhteesta. Mutta edellä oleva kohta itse asiassa asettaa asian juuri päinvastoin. Ensin on Kristuksen ja seurakunnan välinen suhde ja siitä käsin vasta voidaan rakentaa kristillinen avioliitto. Uskovien avioliiton kestävyys ja tehtävä määräytyy ennen kaikkea puolisoitten uskon suhteesta Herraan. Ilman hengellisen ulottuvuuden ylläpitoa, avioliitto ei voi menestyä. Mutta juuri tämä lähtökohta määrittelee myös kristillisen aviosuhteen pysyvyyden. Kristus pysyy uskollisena seurakunnalleen, siksi uskova kristittykin saa pysyä uskollisena puolisolleen. Ilman Pyhän Hengen armoa se ei toki onnistu.

Lopuksi muutamia Vanhan testamentin kohtia ilman kommentteja

Ensimmäinen on se Mooseksen lain kohta, johon Jeesusta pyydettiin ottamaan kantaa Matteuksen 19 luvun alussa ja jonka oikean selityksen Jeesus myös antoi.

5. Moos. 24:1-4

1."Jos joku ottaa vaimon ja nai hänet, eikä vaimo häntä miellytä siksi, että mies on tavannut hänessä jotakin häpeällistä [siveetöntä], hän saa kirjoittaa tälle erokirjan, antaa sen hänen käteensä ja lähettää hänet pois talostaan.

2.Jos nainen hänen talostaan lähdettyään menee ja joutuu toisen miehen vaimoksi, 3.ja myös tämä toinen mies hylkii häntä, hän saa kirjoittaa naiselle erokirjan, antaa sen hänen käteensä ja lähettää hänet pois talostaan. Jos tämä toinen mies, joka on ottanut hänet vaimokseen, kuolee,

4.älköön hänen ensimmäinen miehensä, joka lähetti hänet pois, ottako häntä uudestaan vaimokseen tämän tultua saastutetuksi. Se olisi kauhistus Herran edessä. Älä saata syynalaiseksi maata, jonka Herra, sinun Jumalasi, antaa sinulle perintöosaksi.

Nehemia 13:23-27

23.Siihen aikaan minä näin juutalaisia, jotka olivat naineet asdodilaisia, ammonilaisia ja mooabilaisia vaimoja.

24.Heidän lapsistaan puolet puhuivat asdodinkieltä tai jonkin muun kansan kieltä, eivätkä osanneet puhua juudankieltä.

25.Minä moitin ja nuhtelin heitä. Muutamia heistä minä jopa löin ja revin heitä parrasta. Minä vannotin heitä Jumalan kautta: "Älkää antako tyttäriänne heidän pojilleen älkääkään ottako heidän tyttäriään vaimoiksi pojillenne tai itsellenne.

26.Eikö Salomo, Israelin kuningas, tehnyt juuri tuollaista syntiä? Millään kansalla monien joukossa ei ollut hänen vertaistaan kuningasta. Hän oli Jumalalleen rakas, ja Jumala asetti hänet koko Israelin kuninkaaksi. Muukalaiset vaimot saattoivat silti hänetkin tekemään syntiä.

27.Onko meidän nyt kuultava teistä, että te olette tehneet kaiken tämän suuren pahan? Te olette olleet uskottomia meidän Jumalaamme kohtaan, kun olette naineet muukalaisia vaimoja?"

Malakia. 2:11-17

11.Juuda on ollut uskonon, Israelissa ja Jerusalemissa on tehty iljettäviä tekoja. Juuda on häväissyt Herran pyhäkön, jota Hän rakastaa. Sen miehet ovat ottaneet vaimokseen vieraan jumalan tyttäriä.

12.Siltä mieheltä, joka tämän tekee, Herra hävittääkään Jaakobin majoista valvojan, vastaajan ja Herran Sebaotin uhrilahjan tuojan.

13.Toiseksi: Te olette saattaneet Herran alttarin peitetyksi kyynelillä, itkulla ja huokauksilla, niin ettei hän enää käänny uhrilahjojen puoleen eikä mielisty ottamaan mitään teidän kädestänne.

14. *Mutta te sanotte: "Miksi niin?" Siksi että Herra on todistaja sinun ja sinun nuoruutesi vaimon välillä, jolle olet ollut uskoton, vaikka hän on sinun puoliso, sinun aviovaimosi.*

15. *Niin ei tee kukaan, jolla on jäännöskään Hengestä. "Mutta kuinka se yksi?" Hän etsi Jumalan lapsia. Valvokaa siis itseänne älkääkä olko uskottomia nuoruutenne vaimolle.*

16. *Minä vihaan [puolison] hylkäämistä, sanoo Herra, Israelin Jumala, ja sitä, joka verhoaa vaatteensa vääryydellä, sanoo Herra Sebaot. Valvokaa siis itseänne älkääkä olko uskottomia.*

17. *Te väsyttätte Herran puheillanne. Mutta te kysytte: "Miten me väsyttämme?" Siten, että sanotte: "Jokainen, joka tekee paha, on hyvä Herran silmissä, ja sellaiset ovat hänelle mieleen." Tai: "Missä on Jumala, joka tuomitsee oikein?"*